

گزارش کارگاه سه روزه ویرایش

سمانه اسدی

کارگاه آموزشی ویرایش طی سه روز در روزهای اول، دوم و سوم خردادماه ۱۳۸۶ به همت دکتر علی خزاعی فر و با کمک قطب علمی فردوسی‌شناسی و ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد و با حضور عبدالله کوثری، علی صلح‌جو، احمد سمیعی گیلانی و دکتر محمدجعفر یاحقی در تالار فردوسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر شریعتی دانشگاه فردوسی مشهد برگزار شد.

هدف این کارگاه آن بود که با استفاده از تجربه اساتید دست‌اندرکار ویرایش، دانشجویان را با مباحث نظری و نکات عملی ویرایش آشنا کند. در اینجا گزارشی از خلاصه سخنرانی‌ها و مباحث مطرح‌شده در این کارگاه سه‌روزه را می‌خوانید.

کارگاه با سخنرانی کوتاه عبدالله کوثری آغاز شد که از اهمیت ویرایش سخن گفت. علی صلح‌جو سپس به بحثی مبسوط درباره ویرایش پرداخت و در پایان مثالهایی ذکر کرد. عنوان سخنرانی صلح‌جو این بود: «ویرایش در ایران و کشورهای غربی، دو بحث متفاوت». در این سخنرانی صلح‌جو کار ویراستار ایرانی با ویراستار غربی را مقایسه کرد و گفت ویراستار ایرانی کلمه یا جمله را خیلی بیشتر

از ویراستار غربی عوض می‌کند. «ویراستار غربی لغات و جملات متن را عوض نمی‌کند، بلکه بیشتر به مترجم ایده می‌دهد و تصحیح متن را به‌عهده خود مترجم می‌گذارد تا براساس ایده‌های ویراستار، متن خود را تغییر دهد. ویرایش در ایران محدود شده است به ویرایش زبانی و به سایر عرصه‌ها توجهی نشده است، اما در غرب کارهای مختلفی در حوزه ویرایش قرار می‌گیرند.» صلح‌جو پس از برشمردن همه فعالیت‌هایی که غربیها تحت عنوان editing انجام می‌دهند به بحث درباره انواع ویرایش – صوری، محتوایی، ساختاری، زبانی – پرداخت و کار ویراستار در هر حوزه را تشریح کرد. در پایان نیز صلح‌جو به بحث درباره رسم‌الخط پرداخت. در پایان روز اول صلح‌جو و کوثری به سؤالات شرکت‌کنندگان پاسخ دادند.

روز دوم با سخنرانی علی خزاعی فر آغاز شد. در این سخنرانی خزاعی فر کتاب «غلط نویسیم» ابوالحسن نجفی و اساساً بحث غلط و درست را از منظری دیگر مورد بحث قرار داد و خاطر نشان کرد که ویراستار باید درباره غلط و درست رأی روشنی داشته باشد و درعین حال باید از افراط پرهیز کند. در ویرایش متون ترجمه‌شده، ویرایش اهمیتی مضاعف می‌یابد زیرا مترجم به دلایل مختلف مرز میان دو زبان را در ترجمه‌اش مخدوش می‌کند و این ویراستار است که باید میان دو زبان مرز ایجاد کند و اجازه ندهد متن فارسی رنگ و بوی متن اصلی را پیدا کند. سخنران اصلی روز دوم احمد سمیعی گیلانی بود با کوله‌باری از تجربیات ارزشمند در زمینه تألیف، ترجمه و بخصوص ویرایش. سمیعی نیز در ابتدا درباره اهمیت و برخی مسایل ویرایش از جمله علایم سجاوندی و ارتباط معنوی و لفظی اجزای جمله و جملات پایه و پیرو صحبت کرد و بعد با کمک شرکت‌کنندگان به بررسی متنی پرداخت که خود آن را ویرایش کرده بود. سمیعی در سخنرانی‌اش خاطر نشان کرد که «در شرایط کنونی حفظ هویت زبان فارسی از نظر ملی در درجه اول اهمیت قرار دارد و این نیاز به برنامه‌ریزی دارد و ویرایش جزئی از این برنامه‌ریزی است. اگر سیاست ویرایشی درستی داشته باشیم، می‌توانیم امیدوار باشیم که زبان سالمی خواهیم داشت.» در پایان روز دوم سمیعی و خزاعی فر به سؤالات شرکت‌کنندگان پاسخ دادند. در روز سوم سه سخنرانی برگزار شد. اولین سخنران دکتر محمدجعفر یاحقی بود که به‌طور مبسوط به بحث درباره علایم سجاوندی پرداخت و با مثالهای متعددی که نقل کرد، نحوه استفاده از علایم سجاوندی را نشان داد. سخنران بعدی دکتر تقوی بود که با ویرایش متنی چاپ‌شده

دیدگاه‌های خود را درباره ویرایش بیان کرد. آخرین سخنران هم علی خزاعی فر بود که به بحث درباره «جمله سالم» پرداخت. خزاعی فر با آنکه درباره جمله بحث کرد، اما تأکید کرد که کار ویراستار از حد جمله فراتر می‌رود و کل متن را در بر می‌گیرد. خزاعی فر تقصیر درست متن به پاراگراف‌های مجزا از یکدیگر و دارای جملات موضوع بارز و متمایز و نیز ایجاد پیوستگی در میان جملات را از وظایف ویراستار برشمرد و سپس به بحث مسوط درباره ویژگیهای جمله سالم پرداخت. خزاعی فر با نقل مثالهای واقعی از ترجمه‌های چاپ‌شده آفات جملات را یک یک برشمرد و آنها را دسته‌بندی کرد.

کارگاه سه روزه ویرایش نخستین تجربه مجله مترجم در برگزاری کلاس ویرایش بود. علاوه بر این، کوتاه بودن مدت کارگاه، اگرچه از یک جهت حسن بحساب می‌آید، مانع از آن می‌شد که مسایل عممی ویرایش به‌خوبی آموزش داده شود. در واقع، اگرچه کارگاه با استقبال بی‌نظیر و غیرمنتظره علاقه‌مندان روبه‌رو شد ولی برخی از شرکت‌کنندگان از اینکه به مباحث عملی کمتر پرداخته شده شکایت داشتند. دکتر خزاعی فر وعده کرد که در آینده کارگاه‌های بلندمدت ویرایش نیز دایر کند تا علاقه‌مندان فایده بحث نظری را در کار عملی ویرایش ببینند. برگزاری کارگاه سه روزه ویرایش در شهر مشهد و نیز حضور اساتید مسلم نویسندگی و ویرایش در این کارگاه فرصت مغتنمی بود برای علاقه‌مندان مباحث ویرایش که از نزدیک با شیوه کار و دغدغه‌های این اساتید آشنا شوند. ♦

